

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 67 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3713>

Volume: 12 Issue: 67 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

HARABATİ'NİN FAKRNAME'SİNDE ARAPÇA-FARŞÇA MORFOLOJİK UNSURLAR

ARABIC-PERSIAN MORPHOLOGICAL ELEMENTS IN HARABATİ'S FAKRNAME

Recep YÜRÜMEZ*

Öz

Fakrın terim anlamı yoksulluktur. Tasavvuftaysa insanın kendisini her zaman yaratıcısına muhtaç bilmesidir. Fakr teriminden yola çıkılarak yazılmış olan Fakrnameler tasavvuf ehli ve şeyhinin nasıl olması gerektiği konularını inceleyen hem manzum hem de mensur eserlerdir. 1730 yılında dünyaya gelen lakin ölüm tarihiyle ilgili kesin bir bilgi bulunamayan Muhammed Bin Abdullah Harâbâtî'nin bilinen iki eserinden birisi Fakrname'dir. Fakrname'nin iki ayrı nüshası bulunmaktadır. Bunlardan birisi Özbekistan'da Harabatî Türki adlı eserin içerisinde, diğeri ise Kırgızistan İlimler Akademisi'nde müstakil bir eserdir. Kırgızistan nüshası üzerine yaptığımız bu çalışmamızda dönemin dil yapısına uygun olarak toplum tarafından kullanılan Arapça ve Farsça unsurlar belirlenip morfolojik yönden incelenecektir. Hareket noktamız olan Harâbâtî Fakrname'si incelendiğinde dönemsel olarak Çağatay Türkçesinde tespit edilen dil özelliklerinin az ya da çok kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu alanda yapılan çalışmaların yetersizliğinden dolayı böyle bir çalışmanın hem Çağatay Türkçesi için hem de o dönemde Arapça ve Farsçadan hangi morfolojik unsurların dilde var olduğunun ortaya konulacak olmasından dolayı önemini artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Harabatî, Farsça-Arapça Morfoloji, Fakrname.

Abstract

The term meaning of Fakr is poverty. As Sufism, the human being always knows himself in need of his creator. Fakrnames are both verse and prose works that examine the subjects of how a Sufi person and Sheikh should be. One of the two known works of Muhhamed Bin Abdullah Harabatî, who was born in 1730 but whose date of death can not be determined, is Fakrname. There are two separate copies of the Fakrname. One of them is a work called Harabatî Turki in Uzbekistan and the other is a detached work in the Scientific Academy of Kyrgyzstan. Arabic and Persian elements used by the society in accordance with the language structure of the period will be determined in this study on Kyrgyzstan copy and will be examined morphologically. When the Harabatî Fakrname, which is our moving point, was examined, it was determined that the language features identified in the Chagatai Turkish were more or less used periodically. Due to the lack of studies in this field, we think that this study is important both for the Chagatai Turkish and for the fact that it will reveal which morphological elements from Arabic and Persian existed in the language at that time.

Keywords: Harabatî, Farsi-Arabic Morphology, Fakrname.

* Okutman, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, ORCID: 0000-0002-8818-7695, recep.yurumez@manas.edu.kg

Muhammed Bin Abdullah Harâbâti'nin Hayatı

Doğu Türkistan'da Aksu şehrinin Egerçi Beldesi'nin yaklaşık 6 kilometre güneyinde Çoğtal Köyünde doğan Muhammed b. Abdullah Harâbâti Yarkend Hanlığı'nın son dönemi ile Hocalar devrinin başlarında hayat sürmüştür. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Hörmecan Fikret, Harâbâti'nin 1638'de doğduğunu ve mesnevisini yazdıktan 3-4 yıl sonra 92 yaşındayken öldüğünü belirtmektedir. Harâbâti, Mesnevi adlı eserinin sonundaki bir şiirde Hicri 1146 (Miladi 1733) tarihinde bu eseri tamamladığını ifade ettiğine göre, bu tarihten sonra yani XVIII. asırda vafat etmiş olmalıdır. Uygur Kessek Edebiyat Tarihi adlı eserde ise Harabati'nin 1638'de doğduğu ancak ölüm tarihinin bilinmemekle birlikte 1730-1750 yılları arasında olduğu belirtilmektedir (Hörmecan, 2011, 1-23). Bu bilgilerden yola çıkarak Harâbâti'nin 1630 ilâ 1730 yılları arasında yaşamış olduğu söylenebilir. Harabati'nin Özbekistan Taşkent yakınlarında doğduğuna ve kabrinin de orada olduğuna dair de bilgiler bulunmaktadır (Hasaniy-Razzakova, 2009, 3).

İlk eğitimini Aksu'da alan Harâbâti, ardından Buhara'ya gidip üst seviyede tahsile devam etmiş ve tekrar memleketi Aksu'ya dönmüş, ilmi-tasavvufî faaliyetlerde bulunmuştur. Takipçileri mezarına bir türbe yapmış ve Hacı Harâbât Makberesi adını vermişlerdir. Hayatı hakkındaki bilgiler, Hacı Harâbâti Tezkiresi adlı başı ve sonu eksik bir yazma eser ile Hacı Harâbâti Makberesi'nin şeyhi ve türbedarı Muhammed İmin Şeyh ve Harâbâti'nin neslinden gelen bazı kişilerin sözlü anlatımlarına dayanmaktadır (Tosun, 2011, 71-72).

Fakr Terimi

Fakr kelimesi Arapça kökenlidir ve yoksulluk, fukaralık¹ anlamlarına gelmektedir. İnsanın zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak imkânlardan yoksun olması veya kendisini her zaman Allah'a muhtaç bilmesi anlamında kullanılan bir tasavvuf terimidir. Kelimenin çoğulu ise "fukur"dur (Çelik, 2012, 192; Üzüm, 2013, 97).

Fakrname

Fakrnameler, fakr'ı, fakr'ın önemini ve makamlarını belirtmeye çalışan öğretici eserlerdir (Eraslan, 2016, 13). Necdet Tosun, Fakrname için kısaca, Dervişlik Kitabı terimini uygun görmektedir (Eraslan, 2016, 6). Edebi bir tür olarak fakrnamelerin ortaya çıkışı Ahmet Yesevî ile başlamıştır. Ahmet Yesevî'den başka Âşık Paşa, Vîrânî Dede ve Cemâl-i Halvetî'nin de fakrnamelerinin varlığı bilinmektedir.

Harâbâti Fakrname'si

Harâbâti'nin Fakrname'sinden elimizde iki ayrı nüsha bulunmaktadır. İncelediğimiz ve tezin temeli olan nüsha Kırgızistan İlimler Akademisi El Yazmaları Fondu'nda (Bölümü) müstakil bir eser olarak bulunan 345 numaralı el yazmadır. Eser 1881 yılında istinsah edilmiştir ve müstensihî belli değildir. Eserin yazı kısmının ölçüsü 17x8.5 cm'dir. Dış kapağı meşindir. Her sayfada 17 satır bulunmaktadır ve 47 varaktır. Eserin sonundaki bir varakta Gazel-i Meşreb yer almaktadır. El yazmasının ilk sayfası yoktur o yüzden adı, yazarı vb. bilgiler metin okunduktan sonra ortaya çıkarılmıştır. Eserin bazı kısımları manzum, bazı kısımları ise mensurdur. Manzum kısımları hece vezni ile yazılmıştır ve 370 beyit bulunmaktadır. Bu beyitlerden dokuz tanesi Farsçadır. Ayrıca Şîrâzî ve Ali Şîr Nevayî'den bir beyit yer almaktadır.

¹ http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce6869f29e4c8.46683653 (01.04.2019)

Fakrname'nin ikinci yazması Özbekistan Fundamentalnaya Biblioteka'da 5938 numarayla kayıtlı "Türkî Harâbâtî" adlı eserin girişinde yer almaktadır. Eserin devamında Harâbâtî'nin mesnevisi bulunmaktadır. 1897/98 yılında istinsah edilmiştir ve müstensihî belli değildir. Yazma 63 varaktır. Yazılı kısım 13x6.5 cm ölçülerindedir ve her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Makalemizde ele almış olduğumuz morfolojik unsurlar yazmanın Kırgızistan nüshasına aittir.

Fakrname'de Bulunan Farsça Morfolojik Unsurlar

1. -â-: 46b/9² turupdur mevc-i elvân havz-ı kevşer-*dem-â-dem* aytışurlar yâ Muhammed. (her vakit, sık sık), Zaman zarfıdır (Kanar, 34).
2. -ân- 6b/4 ay maqşad-ı 'aşîkân yek-tâ menzil ki 'arîfân-ı emîn. Farsçada akıllı ve canlılarda çokluk yapar (Tosun, 19).
3. -ân: 10b/6 hemîşe bî-ser ü sâmân u hayrân u *ser-gerdândur* ve dünyâ-yı dūn. Ser-gerdan: başı dönen, başı dönmüş. Bazen de şaşırılmış. (Tosun, 14).
4. be-: 12b/13 ve *be-maqşad* nâ-râste * bî-cehd ü bî-güş (hedefe doğru, hedefe kadar), 16a/15-16 her biridin bölek bölek su'âl kıldı ki men kimbarça *be-tarîk*-i 'acz (yola, yola kadar). 28b/9 alarınıñ emride bolğil ya' nî dost bî-kâr-ı dil *be-yâr* rûz-ı şeb bîdâr sevgiliye, yâre. Farsçada yönelme durumu ekidir (Kanar, 27).
5. be-: 14a/6 e ger yahte-i ağıyar *be-dil*-i taşdıq be-zebân-ı ikrâr çeşm-i huftu dil-i bîdâr bâr-ı belâ (dille), 33b/6-7 meni körmey ikrâr-ı be-zebân ve taşdıq-ı *be-ğalb* kılsa aña ecr-i 'azîm ü kerâmet kılgay-men (kalple) Farsçada ile edatı veya vasita durumudur (Kanar, 35).
6. -be: 3b/15, 11b/17, 18b/8, 32b/10-11 her kişi ki tâ'atnı *sâ'at be-sâ'at* ziyâde kılmay ikki kün berâber kılsa (saatten saate). 34b/16-17 tabîb-i hâzîk ya' nî pîr-i kâmilni *der-be-der şeh-be-şehr* yürüp taleb kııl (şehirden şehre), 16b/6 dem-be-dem (vakitten vakte, daima) Zarf görevindedir (Kanar, 30-33).
7. ber-: 31b/12-13 ba'zıları şerî'atde *ber-karâr* tarîkat ve hâkîkatdin (karar vermek üzere olan), 10b/5 bu işge ber-pâdur 'âlem-i bî-pâyân ü baır-i bî-gerân u bu deşt ü beyâbânda (ayağı üzerinde duran) 44b/13-14 *ber-mişâl*-i revâk-ı evvândur- heme menzil ü hem mekân-ı cândur (misal veren), 23b/6 koyalmas anıñ için kim hâzreti *peygamber* şalla'llâhü 'aleyhi ve-sellem (haber getiren). Sıfat fiil yapan Farsça bir ektir (Bangî, 1971, 28).
8. bî-: 4a/12 kılp kim özlerini uş bu 'âlem- *ki bî-nâm* u nişân u maıv u hâmûş, 5a/1 kişi kim *bî-habar* vahdâniyyetdin- imesdür zinde-dil ol mürde-dildür, 10a/15 özini pâk tutmasa ikki cihânda Hudâ ve Resûl-i Hudâ andın *bî-zâr* turur. Farsça olumsuzluk eki (Tosun, 11).
9. -dâr: 16a/14 heme mevcûdât anıhâkîkatve mâhiyetidin *haberdâr* (haberli) örneğinde görüldüğü gibi Farsça kökenlidir. Bu yabancı ek ile "yokluk" anlamı elde edilir (Zülfikar, 2018, 9).
10. der-: 12a/13 cigerleri kebâb zâhirleri *der-ğabâb* (kebapta), 7b/3 nazarnı *der-ğadem* tutkıl hemîşe- sefer kııl *der-vaıtan* hüşuñnı der-dem (adımda)-(vatanda), 13b/16 hemîşe çadem-i der-sefer maqşûd-ı *der-nazar* cidd ü cehdde muğarrer (bakışta). Farsçada bulunma durumu ekidir (Kanar, 27).
11. -der: 1b/7 ehl-i hicâbnıñ *perde-deri* ve külli mevcûdâtınıñ cevheri. Perde yırtıcı, edepsiz. -der: yırtan, delen, yırtıcı (Develliğolu, 1999, 174).
12. -ğâh: 19b/11 hicâb-ı cânân ve redd-i *derğâh* ve sebep-i merdûdî-i pâdişâhdur, 33b/ 11-12 Hâkta'âlâ ağâhdur anıñ için kim mü'minler dilini özige *nazar-ğâh* kılpdur. Farsçada mekân bildirir (Tosun, 26).

² Makalede geçmekte olan sayfa ve satır numaraları Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkoloji Anabilim Dalı Doktora Programında devam eden 'Çağatay Şairi Harabâtî'nin Fakrnamesi (İnceleme, Çeviriyazı, Dizin, Ek Dizin, Tıpkıbasım)' adlı tezden alınmıştır.

13. –güy: 2b/6 zühd ile taqvā güvāhıngdur bu yol- kıлма da‘ vī bī-güvāh ay *herze-güy* (saçma sözler söyleyen). Söyleyen, diyen anlamına gelir ve birleşik kelimeler oluşturur (<https://www.luggat.com/index.php#ceviri>).
14. –İ⁰: 6a/1 kişi yüz öyürmey bātıldın Hakkā-қalur mahrūm ‘*ināyāt-ı* Hudādın, 6a/16 *cām-ı* mahabbetiñdin sīr-āb ve *kūçe-i* ‘aşıkānlarıñ segleriğa aḥbāb kılgıl. Farsçada tamlayan ekidir (Kanar, 28).
15. –istān: 22a/10 bolsa ney қanca *neyistān* içide ḥālī érür-sen gümān kıлма ki her ney ara şekker bolmas, 31a/10 cism-i laṭiflerini vücūd *şehristānığa* kêtürdi, 39b/11 *ḥāristānıdın* peydā kıldı olar. Farsçada mekân bildirir (Oktay, 34).
16. –kār: 16a/8 benī ādem içinde yoқtur mendik-*güneh-kār* u *tebe-kār* u siyeh-kār (günah işleyen- tövbe eden), 22a/10-11 saḥt-ter düşmen-i қadīm ve *ziyān-kār-ı* elim yoқtur (zarar eden, zarar veren) Farsçada eklendiği kelimeleri ortaç yapan bir ektir (Bangı, 1971, 28).
17. keş: 8b/4-5 şarāb-ı *dil-keş* ve mey-i bī-ğışşlarığa müşerref bolur, 34b/6-7 mey-i bī-ğışş ve *cām-ı dil-keş* ḥāşıl bolur. (Dert çeken) (Oktay, 2018: 33), (Nişanyan, 2018).
18. mäh-rüy: 9b/16 bolsa heme sīm-ten *mäh-rüy-fānī* érür āḥiri cānān imes (ay yüzlü (Duman, 2000, 43). Farsça aslı iki ayrı isimdir ancak ikisi bir araya geldiğinde isimden sıfat yapma görevini de üstlenirler.
19. mend: 2a/12-13 anı terk éylemak sa‘ādet nişānesidür bu *sa‘ādet-mend* beşāretidür (saadetli). Farsçada sıfat yapan ektir (Bangı, 1971: 28).
20. nā- : 42b/7-8 vesvese éyler köñgülni kılsa ḥōş- ‘āқıbet bī-bāk *nā-pāk* olğa-sen, 45a/9-10 andın *nā-çār* bu dünyāğa tüştiler (çaresiz, zavallı). Farsça olumsuzluk eki (Kanar, 47).
21. –nāk: 6b/14 ötüp ‘ömrüm ne aldım ‘ışқdın büy- yürek dağ u ciger süz *elem-nāk* (elemli), 7a/1 Hārābātā vücūdunğ nefy kılgıl- közüñni nemlig éylep dilni *gam-nāk* (gamli). Farsçada sıfat yapan ektir (Bangı, 1971, 28).
22. –nümā: 27a/8-9 ol kişi (9) ḥod sened *ḥod-nümādur* ḥod-nümālığ derd bī-devādur (gösteriş meraklı olan), 34a/13 sen éyleme tīre rüy-ı dilni-ol āyine-i *Ḥudā-nümānı* (Allah’ın varlığını ispatlayan), 2b/4 ol āyine-i *Ḥudā-nümānı*- āyine-i Hāq-nümā rüşen-ter (doğruyu gösteren). Gösteren, bildiren anlamında birleşik kelimeler yapar (Ferit, 1999, 848).
23. –ḥāne: 31a/7 ‘adem *ḥalvet-ḥānesidin*, 45a/2-3 teni Ka‘be’de ve köñgli *büt-ḥānede*. Farsçada mekân bildirir (Tosun, 26).
24. –perest: 3b/9 perestiş kıлма tenğa ay birāder-be-taḥkīk *ten-perest* Hāq eşegidür (vücuduna çok iyi bakan, vücut düşkünü) Bağımlı, düşkün anlamında sıfatlar yapar (Duman, 2000, 39).
25. –tā-: 11a/16 bād-ı hevā birle şem‘-i şafānı öçürüp-men *ser-tā-pā* mest-i bī-hüş (baştan ayağa), 11a/11-12 nefsinğ otıdur mişāl-i bād-ı şarşar- ğarқ-āb-ı ḥatā baḥride sen *ser-tā-ser* (baştan başa) (Kanar, 36).
26. –ter: 6a/11 men kim digeli ḥamd ü şenā şāyeste- hem ast u *bülend-ter* veyā āheste (daha yüksek), 2b/4 her çend zühdü taқvādür *hüsn-ter*- āyine-i Hāq-nümā *rüşen-ter* (daha güzel) Farsçada mutlak mukayese olduğu zaman sıfatın sonuna getirilerek yapılır (Bangı, 1971, 31).
27. –terin: 15a/12 ḥōş ḥulқ bolmak bālā-terin maқām ve *ā‘lā-terin* kāmdu (en yüksek). Farsçada karşılaştırma sıfatıdır (Kanar, 28).
28. tevānisten-: 12b/3 her veliy-rā veliy *tevāned-did*-Muştāfā-rā ‘Alī *tevāned-did*. Farsça görülen geçmiş zaman yeterlik eki (Kanar, 17).
29. –vār: 28b/11 intizār ve beşāretdin *ümīd-vār* ve işāretdin ḥaberdār bolmak (ümitli), 12b/6-7 ol ṭayıfalar bātımında āşinālıқ zāhiri *bī-gāne-vār* (ilgisiz gibi, yabancı gibi), 14a/7-8 Manşūr-ı ber-dār Mecnūn eṭvār *dīvāne-vār* miḥnetke sezāvār (deli gibi) (Baran, 2019, 9).

Fakname’de Bulunan Arapça Morfolojik Unsurlar

30. 2a/15 öğürse yüz nefis ü hevâdın kişi-*mağbûl* bolur Teñgrige kılğan işi (kabul edilen), 5b/4 şanem oldur ki bolsa her ne *mevcûd*-itip dil-bend şüret kılsa hadni (bulunan, var olan), 9b/11 yetmegey ol âdemî *mağşûdğa-zâhiri* vü bâtını yek-sân imes (istenilen şey, amaçlanan), 9b/13 tutma ümid ‘aşîk êrsenġ ‘ağldın-*merdûd* uşal ‘ağlge hayrân [imes] (kovulmuş). 3b/5 kişi ten kuvvetiġa bolsa *mağrûr*, (gururlu). Arapçada mef’ûl kalıbıyla fiilden isimler türeyip işten etkilenen veya nesneye delalet eden isimler türetilir (Maksudoġlu, 1969, 53).
31. 4a/14 anı her kim körüp bî-gâne dirler-kılur *agÿârlardın* özni rû-pûş kılur agÿârlardın özni rû-pûş (başkalar, yabancılar), 5a/7 eţ’ime ve eşribeniġ kuvvetini (yemekler) Düzensiz çoġul kalıbında olan kelimeler daha çok “ef’âl” kalıbında görölmektedir (Ermiş, 2013, 630).
32. 10a/13 kılmas özini birevge izhâr- imân-ı melâ’ik ü *kütübğa* (kitaplar). (Maksudoġlu, 1969, 62). Arapçada çoġulu bildirir.
33. 4b/17 ve ger ‘*allâme* bolsun ma’ rifetsiz-bolur âhîr Hudâ dergâhıdın dūr (bilgin). Arapçada “fe’âl” kalıbından mübalaġalı ism-i fâ’ il vezinlindedir (Ermiş, 2013, 629).
34. 6a/2 perestiş kılsa bu ‘âlem-i hevânı- ki çıkmas ol kişi *tahte’s-serâdın* (topraġın altı). Arapçada izafet, isim tamlamaları bu şekilde yapılır (Çiftçi, 2013, 313).
35. 26b/17 ayâ bilgil Harâbâti pîriġdin-*tecerrûd* devletin bérme ilgiġdin (soyunma, çıplak olma) Arapçada Tefa’ul babından türemiş (mezîd) mastardır (Ermiş, 2013, 626-627).
36. 30a/13 ve riyâzetde ve kanâ’atde bolsa ve ‘özrü *tağşîmi* (kısaltma). Arapçada Tef’ül babından türemiş mastardır (Ermiş, 2013, 626).
37. 32a/1415 hevâ ve *şeytâniyyetge* ve nifağ-ı habîşiiyyetge ve eţ’ime-i cismâniyyet). İsim veya sıfatların sonuna önce kesre sonra ise şeddeli bir “ye” harfine eklenerek isimlerden başka isim yapma durumudur (masdar-ı mec’ûle) (Çöġenli, 2012, 359).

Fakname’de Bulunan hem Farsça hem de Arapça Ortak Morfolojik Unsurlar

38. -ât: 19a/16 ve mebde’-i hılkatda heme-i *mağlûkâtđın* bî-kibâr su’âl kıldı, 20b/13 bölek *mevcûdâtğa* mürekkeb kıldılar, 26a/14 cezbeyi *keyfiyât* bî-hüd-ı *mağviyyât-ı* müyesser bolur, 27b/5 ‘izzet-i lezzeti harâmdur ehl-i âhîretġa ve âhîret behişt *lezzâtı* ve vildânı (6) hür-ı ġılmanları harâmdur, 8a/14-15 küllü zâhir ve bâtın şuġlleriniġ esbâb-ı *âlâtlarını* terk itmeklik (aletler)³. Yüz yıl geriye gittiġimizde çokluk kavramının başka eklerle karşılandığı görürüz. Bunlardan biri Arapça kökenli -at eki olup günümüzde bununla kullanılan kelimelerimizin sayısı azımsanmayacak ölçüdedir (Zülfikar, 2019, 56-57). Farsçada da bu ek kullanılmaktadır.
39. -î: 4a/5 kim havâss-ı *zâhiri* ve havâss-ı *bâtını* dirler, 33b/3 ay *Harâbâti* olmaġıl ġâfil demirûz u şeb kıl nâle vü feryâd u âh, 8b/8 bolsa her kim vaşl aġğa *fânî* bolur-ol melek dik cism-i *rûhânî* bolur (ruhla ilgili). Farsça ve Arapçada ilişkili ve baġlı olma anlamı veren Edevât-ı nisbiyye ekidir (Timurtaş, 2011, 272-278). Arapça nispet i’sinin Türkçedeki en önemli karşılığı -il⁰ ekidir (Banguoġlu, 1986, 165).

Sonuç

Bu çalışmamızda 18. yüzyılda Orta Asya’da yaşamış olduġu bilinen Muhammed Bin Abdullah Harâbâti’nin Fakname’sindeki Farsça, Arapça morfolojik unsurlardan yola çıkarak o dönem Çaġataycasında kullanılan Arapça, Farsça morfolojik unsurlara ışık tutmaya çalıştık. Çalışmamız neticesinde el yazması eserde 29 Farsça morfolojik unsur, 8 tane Arapça kalıp ve hem Farsça da hem de Arapçada kullanılan iki morfolojik unsur tespit edilmiştir. Farsça unsurlar ön ek

³ Arapça-Farsça morfolojik yapının yanı sıra aynı görevde bir de Türkçe eke rastlanmıştır 8a/15 Âlâtlarını (aletlerini). Âlât ismi zaten çokluk almışken bir de Türkçe çokluk eki olan -lar’ı da almıştır.

ve son ek şeklinde iken Arapça bükümlü bir dil olduğu için kelimeler kalıplardan (bablardan) yola çıkılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bir isimde ise Arapça-Farsça morfolojik yapının yanı sıra aynı görevde bir de Türkçe eke rastlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Adnan, Oktay (2018). *Dil, Hafıza ve Dergi*. İksad Publishing House.
- Bangi, İsmail (1971). *Farsça Dil Bilgisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları CIV.
- Banguoğlu, Tahsin (1986). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları 528.
- Burhan, Baran (2019). Farsça Türemiş Sözcüklerin Türkiye Türkçesindeki Kullanışları Üzerine. *Turkish Studies Language and Literature*, s. 367-377.
- Çelik, İsa (2012). Tasavvufi Bir Terim Olarak Fakr. *EKEV Akademi Dergisi*, c. III sayı 2, s. 191-206.
- Çiftçi, Mahmet Faruk (2013). Arap Dilinde İzâfet Kavramı, Çeşitleri ve Türk Dilindeki karşılığı (Bir Mukâyeseli Gramer Çalışması Denemesi). *TurkishStudies*, s. 311-322.
- Çöğenli, M. Sadi (2012). *Ayet ve Hadis Örneklili Arapça Dilbilgisi Sarf*. İstanbul: Cantaş Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit (1999). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Duman, Musa (2000). Arapça ve Farsça Tamlamaların Türkçe Cümleye Katılma Şekilleri. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, s.32-66.
- Eraslan, Kemal (2016). *Yesevî'nin Fakr-nâmesi*. Ankara, Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yayınları, No: 32, İnceleme-Araştırma Dizisi.
- Ermış, Hamza (2013). Türkçe Söz Varlığı İçinde Türetme Gücü En Yüksek Yirmi Arapça Kök Üzerine Morfolojik Bir İnceleme. *Turkish Studies*, Volume 8/8 Summer, s. 607-634.
- Hörmecan Fikret (2011). *Harabatî ve Onun Edebi Mirası*. Şincan: Sincan Ünivirsititi Neşriyatı.
- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce6869f29e4c8.46683653 (01.04.2019)
- <https://www.luggat.com/index.php#ceviri>
- Hasaniy, Mahmud-Razzakova, Mavcuda (2009). *Mavlana Harabotiy Kulliyot*. Taşkent, Toşkent İslam Universiteti Heşyot-matbaa Birleşması.
- Levend, A. S. (1953). Âşık Paşa'nın Bilinmeyen İki Mesnevisi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, s. 205-253.
- Maksudoğlu, Mehmet (1969). *Arapça Dilbilgisi*. Ankara: A. Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları LXXIX.
- Mehmet, K. *Farsça Grameri*. file:///C:/Users/User/Downloads/0294-Farsca_Dilbilgisi_(mehmet_kanar).pdf (07.07. 2019)
- Necdet, T. *Farsça Dilbilgisi* https://www.academia.edu/33886009/FARS%C3%87A_GRAMER%C4%B0 (09.07.2019).
- Nişanyan, Sevan (2018). *Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. İstanbul: Liber Plus Yayınları.
- Sarıoğlu, Alptekin L. (2013). *Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevileri (Metin-İnceleme)*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul.
- Timurtaş, Faruk K. (2011). *Osmanlı Türkçesi Grameri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Tosun, Necdet (2011). *Türkistan Dervişlerinden Yedigâr*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ünal, Bihter (2006). *Vîrâni Dede- Fakr-nâme (İnceleme- Metin- Dizin)*. Yüksek Lisans, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kütahya.
- Üzüm, Hamza (2013). Ebu'l-Hasan Harakani'de Fakr Kavramı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, cilt 2 Sayı 5, s. 97-107.
- Zülfikar, Hamza (2018). Eklendiği Kelimeyle "Yokluk" Anlamı Kazanan Kelimeler. *TDK Türk Dili*, sayı 793, s. 5-11.
- Zülfikar, Hamza (Mayıs-2019). Türkçedeki Çokluk Ekleri Üzerine. *TDK Türk Dili*, s. 56-63.